

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ**

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2009

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 3 ΩΡΕΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 22 ΜΑΪΟΥ 2009

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2009

Μάθημα: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Παρασκευή, 22 Μαΐου 2009

8:00 π.μ. – 11:00 π.μ.

ΟΔΗΓΙΕΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΩΝ ΓΡΑΠΤΩΝ ΔΟΚΙΜΙΩΝ

I. ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Δε σημειώνουμε τίποτε στο γραπτό.
2. Γράφουμε στο εξώφυλλο με μπλέ πένα.
3. Ο κλασματικός αριθμός είτε στις επιμέρους ερωτήσεις είτε στη συνολική βαθμολογία παραμένει.
4. Αν η απάντηση σε μια ερώτηση παίρνει (0), σημειώνεται στο εξώφυλλο (0).
5. Αν μια ερώτηση δεν έχει απαντηθεί σημειώνουμε στο εξώφυλλο παύλα (-).
6. Στο εξώφυλλο βάζουμε τον κωδικό μας αριθμό και τη μονογραφή μας.
7. Αν συμβεί οτιδήποτε κατά τη διόρθωση, επικοινωνούμε με τους υπεύθυνους των εξετάσεων.
8. Η εγγραφή των βαθμών στο εξώφυλλο γίνεται ως εξής:

ΜΕΡΟΣ Α: ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ (με τη σειρά των ερωτήσεων)

1. A1.	(μονάδες 8)
2. A2(α)	(μονάδες 3)
3. A2(β)	(μονάδες 3)
4. A3(α)	(μονάδες 4)
5. A3(β)	(μονάδες 2)

ΜΕΡΟΣ Β: ΓΛΩΣΣΑ

6. B1.	(μονάδες 3)
7. B2.	(μονάδες 3)
8. B3.	(μονάδες 4)

ΜΕΡΟΣ Γ: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ – ΕΚΘΕΣΗ

9. Περιεχόμενο	(μονάδες 12)
10. Δομή	(μονάδες 12)
11. Έκφραση	(μονάδες 12)
12. Ορθογραφία	(μονάδες 4)

ΜΕΡΟΣ Δ: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

13. Δ.1(α)

(μονάδες 6)

14. Δ.1(β)

(μονάδες 2)

15. Δ.2(α)

(μονάδες 6)

16. Δ.2(β)

(μονάδες 8)

17. Δ.3(α)

(μονάδες 6)

18. Δ.3(β)

(μονάδες 2)

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2009

Μάθημα: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Παρασκευή, 22 Μαΐου 2009

8:00 π.μ. – 11:00 π.μ.

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΤΑ (7) ΣΕΛΙΔΕΣ

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από τέσσερα (4) μέρη. Να απαντήσετε σε όλα τα ερωτήματα.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(μονάδες 20)

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες έγινε αντιληπτό ότι η ανθρώπινη κοινωνία, στην προσπάθειά της για διαρκή οικονομική ανάπτυξη, προκαλεί τεράστιες αλλαγές στον πλανήτη Γη: σπαταλά με όλο και αυξανόμενους ρυθμούς τους φυσικούς πόρους, ρυπαίνει όλο και εντονότερα τον αέρα, το έδαφος και τα νερά, προκαλεί την εξάλειψη όλο και περισσότερων ειδών πανίδας και χλωρίδας. Παράλληλα, φάνηκε πως η οικονομική ανάπτυξη, όπως τη γνωρίσαμε κατά τις τελευταίες δεκαετίες, παράγει όχι μόνο πλούτο αλλά και βαθιά φτώχεια (όχι μόνο στον Τρίτο Κόσμο αλλά και στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη ο αριθμός των φτωχών αυξάνεται συνέχεια). Ο προβληματισμός αυτός καταλήγει στο συμπέρασμα ότι αυτού του είδους η οικονομική ανάπτυξη δεν μπορεί να συνεχιστεί επ' άπειρον. Είμαστε πολύ κοντά στα «όρια της ανάπτυξης». Η αμφισβήτηση της ανάπτυξης οδήγησε στην πρόκριση ενός εναλλακτικού μοντέλου, αυτού της αειφόρου ανάπτυξης. Αειφόρος ονομάστηκε η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες των τωρινών γενεών, χωρίς να εμποδίζει τις μελλοντικές γενεές να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες.

Συναφής με την πιο πάνω άποψη θεωρείται η ολιστική άποψη για τον κόσμο, ως παράμετρος που οφείλει να διαποτίζει την περιβαλλοντική εκπαίδευση, η οποία έχει αντικείμενο μελέτης το περιβάλλον και στόχο τη βελτίωση της ποιότητάς του. Το περιβάλλον είναι ανάγκη να θεωρείται στην ολότητά του, εξεταζόμενο από οικολογική, κοινωνική, πολιτική, οικονομική, πολιτιστική άποψη. Όλες αυτές οι απόψεις έχουν σχέση μεταξύ τους, διαπλέκονται. Η άποψη αυτή αναπτύχθηκε ως αντίβαρο στην κυρίαρχη, κατακερματισμένη θέαση του κόσμου, σύμφωνα με την οποία ο κόσμος γίνεται αντιληπτός σαν ένας σωρός από αντικείμενα και γεγονότα, που δεν έχουν ιδιαίτερες σχέσεις μεταξύ τους.

Με στόχο την ευαισθητοποίηση των μαθητών για το περιβάλλον, η μάθηση στο σχολείο πρέπει να στηρίζεται στα ενδιαφέροντά τους και να οργανώνεται έτσι που τα παιδιά να μαθαίνουν μόνα τους με διαδικασία μαθητοκεντρική. Πρέπει ακόμα να αναπτύσσει την κριτική σκέψη, την αυτοπεποίθηση και τον αυτοσεβασμό, να βρίσκει

χώρο για καλλιέργεια της φαντασίας και της δημιουργικότητας, να κατοχυρώνει το δικαίωμα στις διαφορετικές απόψεις. Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά δεν μπορούν να ευδοκιμήσουν παρά σε ένα περιβάλλον ελευθερίας και αυθορμητισμού, στο οποίο το σχολείο να είναι ανοικτό στη ζωή και ειδικότερα στην τοπική κοινότητα. Η «έξοδος» από το σχολείο είναι μια ανεκτίμητη και αναντικατάστατη εμπειρία: βοηθάει τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με τον πραγματικό κόσμο της ζωής και να μαθαίνουν όχι αναπαράγοντας γνώσεις από βιβλία, αλλά επεξεργαζόμενα εμπειρίες τις οποίες μετατρέπουν σε βιωματική γνώση.

Επιπλέον, κοινωνικά ζητήματα - όπως το θέμα της ειρήνης - είναι συνυφασμένα με την περιβαλλοντική εκπαίδευση, για τους παρακάτω λόγους: πρώτον, όλο και συχνότερα εμφανίζονται περιπτώσεις, κατά τις οποίες η οικονομική ανάπτυξη υπονομεύει βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, όπως π.χ. το δικαίωμα της διαβίωσης σ' ένα υγιεινό περιβάλλον, το δικαίωμα της απόλαυσης ενός φυσικού τοπίου, τα δικαιώματα του πεζού και του ποδηλάτη μπροστά στην ογκούμενη κυριαρχία του αυτοκινήτου κτλ. Δεύτερον, παγκοσμίως εμφανίζεται όλο και πιο έντονος ανταγωνισμός ανάμεσα σε διάφορες κοινωνίες και κράτη για τη νομή φυσικών πόρων, που τείνουν να γίνουν αγαθά εν ανεπαρκεία, όπως το πετρέλαιο ή το νερό. Τρίτον, μπροστά στους αναγκαίους περιορισμούς, π.χ. στην κατανάλωση φυσικών πόρων ή στην κυκλοφορία αυτοκινήτων, οι οποίοι είναι αναγκαίοι για μια οργάνωση της ζωής σύμφωνα με τις οικολογικές επιταγές, η περιβαλλοντική εκπαίδευση παίζει έναν πολύ σημαντικό ρόλο, πληροφορώντας τον πληθυσμό και δημιουργώντας συναίνεση σε πιθανές μη δημοφιλείς αποφάσεις.

Προτείνεται, λοιπόν, η διαμόρφωση ενός «νέου περιβαλλοντικού ήθους», που θα διαπερνά τη σχέση ανθρώπου με άνθρωπο αλλά και τη σχέση ανθρώπου-φύσης. Επίσης, προτείνεται ο επαναπροσδιορισμός της έννοιας της ανάπτυξης, ώστε να συμπεριλάβει τα πάγια αιτήματα της κοινωνικής ισότητας και δικαιοσύνης, της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αλέκος Γεωργόπουλος, «Η προβληματική της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης», (διασκευή), *Οικολογία και επιστήμες του περιβάλλοντος*, Αθήνα 1998.

Ερωτήσεις:

A1. Να γράψετε περίληψη του κειμένου (120 λέξεις περίπου).

(μονάδες 8)

Μονάδες Περιεχομένου: 6

Αναμένεται από τους μαθητές να αναφερθούν σε 5 από τα εξής σημεία:

- Η οικονομική ανάπτυξη προκαλεί αλλαγές στη γη, καταστρέφοντας το περιβάλλον
- Η ανάπτυξη έχει φτάσει σε οριακό σημείο, γι' αυτό η εναλλακτική πρόταση είναι η αειφόρος ανάπτυξη
- Η περιβαλλοντική εκπαίδευση εξετάζει το περιβάλλον στην ολότητά του και στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητάς του

- Στόχος της είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών για το περιβάλλον και μέσα επίτευξης η μαθητοκεντρική διαδικασία και η βιωματική γνώση, που οδηγούν στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας
- Κοινωνικά ζητήματα είναι συνυφασμένα με την περιβαλλοντική εκπαίδευση για τρεις λόγους: υπονόμευση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανταγωνισμός για τη νομή των φυσικών πόρων, αναγκαίοι περιορισμοί για τη σωτηρία του περιβάλλοντος
- Προτείνεται η διαμόρφωση ενός νέου περιβαλλοντικού ήθους.

Μονάδες Δομής: 2

1. Χρήση συνδυετικών λέξεων – αλληλουχία – συλλογιστική του κειμένου
Αν ο μαθητής απλώς αντιγράφει σημεία του κειμένου και τα αραδιάζει ασύνδετα, παίρνει 0 μονάδες στη δομή.

- A2. (α)** Με ποια συγκεκριμένα στοιχεία τεκμηριώνει ο συγγραφέας την άποψη ότι είμαστε στα «όρια της ανάπτυξης» και ποια εναλλακτική λύση προτείνει ;

(μονάδες 3)

Είμαστε στα όρια της ανάπτυξης
Στοιχεία τεκμηρίωσης:

1. η διαρκής οικονομική ανάπτυξη προκαλεί αλλαγές στη γη γιατί:
 - επιφέρει σπατάλη και εξάντληση των φυσικών πόρων
 - ρυπαίνει αέρα, έδαφος και νερά
 - οδηγεί στον αφανισμό ειδών πανίδας και χλωρίδας
 - παράγει όχι μόνο πλούτο αλλά και φτώχεια

(2 μον.)

2. Εναλλακτική λύση η αειφόρος ανάπτυξη (1 μον.)

- (β)** «[...] παγκοσμίως εμφανίζεται όλο και πιο έντονος ανταγωνισμός ανάμεσα σε διάφορες κοινωνίες και κράτη για τη νομή φυσικών πόρων, που τείνουν να γίνουν αγαθά εν ανεπαρκεία, όπως το πετρέλαιο ή το νερό».

Να αναπτύξετε την πιο πάνω θέση (40-60 λέξεις) και να δώσετε ένα γεγονός από την τοπική ή τη διεθνή πραγματικότητα, το οποίο αποδεικνύει αυτό τον ανταγωνισμό.

(μονάδες 3)

Το απόσπασμα αναφέρεται στον ανταγωνισμό που δημιουργείται σε όλο τον κόσμο (κράτη και κοινωνίες) για τη διεκδίκηση/εκμετάλλευση των απαραίτητων φυσικών πόρων, όπως είναι το νερό ή το πετρέλαιο, τα οποία τείνουν να εκλείψουν. (2 μον.)

Γεγονότα που μπορούν να αναφερθούν:

- πόλεμος Περσικού Κόλπου (1990: Ιράκ-Κουβέιτ- Επέμβαση ΗΠΑ)

- πόλεμος στο Ιράκ (Επέμβαση ΗΠΑ, ανατροπή Σαντάμ Χουσεΐν)
- ανταγωνισμοί για τους αγωγούς φυσικού αερίου/πετρελαίου
- ... (1 μον.)

A3. (α) Να εντοπίσετε τους δύο τρόπους ανάπτυξης που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην τέταρτη παράγραφο («Επιπλέον, κοινωνικά ζητήματα... σε πιθανές μη δημοφιλείς αποφάσεις») και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 4)

- Ανάπτυξη με αιτιολόγηση (για τους παρακάτω λόγους: πρώτο, δεύτερο, τρίτο). Ο συγγραφέας αιτιολογεί με τρεις λόγους τη θέση ότι κοινωνικά ζητήματα συνδέονται άμεσα με την περιβαλλοντική εκπαίδευση. (2 μον.)
- Ανάπτυξη με παραδείγματα (π.χ. το δικαίωμα της διαβίωσης σ' ένα υγιεινό περιβάλλον, το δικαίωμα της απόλαυσης ενός φυσικού τοπίου κτλ.). Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί παραδείγματα, για να αποδείξει ότι η περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι συνυφασμένη με κοινωνικά ζητήματα.

(2 μον.)

(β) Ο τρόπος πειθούς που χρησιμοποιείται στην πρώτη παράγραφο είναι η επίκληση στη λογική.

Να αναφέρετε δύο μέσα με τα οποία επιτυγχάνεται η συγκεκριμένη επίκληση και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.

(μονάδες 2)

Μέσα Πειθούς:

Επιχείρημα

Συλλογιστική πορεία: Η οικονομική ανάπτυξη προκάλεσε καταστροφές και παγκόσμια φτώχεια. Επομένως δεν μπορεί να συνεχιστεί γιατί έχει φτάσει στα όριά της.

Προτάσεις κρίσεως:

- Κατά τις τελευταίες... πλανήτη Γη.
- Ο προβληματισμός... επ' άπειρον.

Τεκμήρια- Παραδείγματα

Εμπειρικές αλήθειες-γεγονότα:

- σπαταλά τους φυσικούς πόρους
- ρυπαίνει τον αέρα, το έδαφος και τα νερά
- προκαλεί την εξάλειψη πανίδας και χλωρίδας
- παράγει φτώχεια (ο αριθμός των φτωχών αυξάνεται συνέχεια)
- Παράθεμα: «όρια της ανάπτυξης».

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΓΛΩΣΣΑ**(μονάδες 10)**

B1. Να αντικαταστήσετε την καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις των πιο κάτω φράσεων με μια συνώνυμή της, έτσι ώστε να μην αλλάξει το νόημα των φράσεων ούτε ο γραμματικός τύπος των λέξεων:

- να κατοχυρώνει το δικαίωμα στις διαφορετικές απόψεις
- μπροστά στους αναγκαίους περιορισμούς
- να συμπεριλάβει τα πάγια αιτήματα
- **κατοχυρώνει**: εξασφαλίζει, διασφαλίζει, διαφυλάττει, προστατεύει
- **αναγκαίους**: αναγκαστικούς, υποχρεωτικούς, αναπόφευκτους, απαραίτητους, βασικούς, ζωτικούς
- **πάγια**: σταθερά, μόνιμα, αμετακίνητα, αμετάβλητα

B2. Να γράψετε ένα αντίθετο για καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις:

- **βελτίωση**: χειροτέρευση, επιδείνωση
- **γνώση**: άγνοια, αγνωσία, αμάθεια
- **συναίνεση**: άρνηση, απόρριψη, διαφωνία

(μονάδες 3)

B3. Να γράψετε (α) ένα παράγωγο ουσιαστικό και (β) ένα παράγωγο επίθετο για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα:

<u>ΡΗΜΑ</u>	<u>ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ</u>	<u>ΕΠΙΘΕΤΟ</u>
Προκαλεί	πρόκληση	προκλητικός
σπαταλά	σπατάλη	σπάταλος
οργανώνεται	οργάνωση οργανωτής	οργανωτικός οργανώσιμος
αναπτύσσει	ανάπτυξη ανάπτυγμα	αναπτυξιακός αναπτύξιμος

(μονάδες 4)

Τονίζεται ότι δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το όνομά σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο που μπορεί να αποκαλύψει άμεσα ή έμμεσα την ταυτότητά σας.

Προτείνεται, λοιπόν, η διαμόρφωση ενός «νέου περιβαλλοντικού ήθους», που θα διαπερνά τη σχέση ανθρώπου με άνθρωπο αλλά και τη σχέση ανθρώπου-φύσης.

Σε ομιλία σου σε Παγκόσμιο Συνέδριο Νεολαίας για το Περιβάλλον να παρουσιάσεις τα τρία πιο σημαντικά, κατά τη γνώμη σου, οικολογικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πλανήτης μας και να εισηγηθείς τρόπους αντιμετώπισής τους.

Έκταση ομιλίας: 450-500 λέξεις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

(12 μονάδες)

Πρόλογος (μονάδα 1)

Ενδεικτικά μπορεί να γίνει αναφορά στα εξής σημεία:

- Η αντιμετώπιση το οικολογικού προβλήματος μια από τις κρισιμότερες προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα.
- Επιτακτική ανάγκη: Συντονισμένες ενέργειες σε τοπικό και διεθνές επίπεδο για προστασία του περιβάλλοντος και διασφάλιση της αειφόρου ανάπτυξης
- Ευαισθητοποίηση πολιτών – δημιουργία νέου περιβαλλοντικού ήθους

Κύριο μέρος (μονάδες 10)

Α΄ Σημαντικά οικολογικά προβλήματα. (5 μον.)

[Αναμένεται από τους μαθητές να παρουσιάσουν αναλυτικά τρία προβλήματα]

- Φαινόμενο του θερμοκηπίου, κλιματολογικές αλλαγές / ακραία καιρικά φαινόμενα
- Τρύπα του όζοντος
- Εξάντληση πρώτων υλών, υπερεκμετάλλευση φυσικών πηγών και πόρων λόγω της αλόγιστης επιδίωξης του κέρδους
- Ενεργειακό πρόβλημα
- Ρύπανση θαλασσών, εδάφους, ατμόσφαιρας (νέφος, βιομηχανικά απόβλητα)
- Ερημοποίηση
- Καταστροφή χλωρίδας και πανίδας, αποψίλωση δασών
- Υπερπαραγωγή, υπερκατανάλωση, αποπνικτικοί σκουπιδοτόποι (χωματερές)
- ...

Β΄ Τρόποι αντιμετώπισης

(5 μον.)

[Αναμένεται οι τρόποι που θα αναλυθούν να έχουν νοηματική συνάφεια και σύνδεση με τα τρία προβλήματα που θα παρουσιαστούν στο πιο πάνω μέρος]

- Πολιτική προστασίας περιβάλλοντος σε κρατικό και διεθνές επίπεδο
- Νομοθετικό πλαίσιο προστασίας περιβάλλοντος
- Αντιρρυπαντική τεχνολογία
- Αποκέντρωση
- Περιβαλλοντική εκπαίδευση: ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης πολιτών (γονείς, σχολείο, οικογένεια)
- Ανακύκλωση
- Εναλλακτικές μορφές ενέργειας (αιολική, ηλιακή)
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση κοινής γνώμης (ΜΜΕ)
- Εθελοντισμός-δραστηριοποίηση περιβαλλοντικών οργανώσεων-οικολογικών κινημάτων
- ...

Επίλογος

(1 μον.)

ΔΟΜΗ

(12 μονάδες)

- Εξωτερικά στοιχεία: πρόλογος, κύριο θέμα, επίλογος: 2 μονάδες
- Δομή αποδεικτικού λόγου (θέση, υποστήριξη, συμπεράσματα) 4 μονάδες
- Δομή παραγράφων 2 μονάδες
- Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους 4 μονάδες

- Υπέρβαση ορίων λέξεων: κάθε 100 λέξεις αφαιρείται 1 μονάδα
- Επαναλήψεις ιδεών-θέσεων: Για κάθε επανάληψη αφαιρείται 1 μονάδα.

ΕΚΦΡΑΣΗ

(12 μονάδες)

- Σαφήνεια – σύνταξη: 5 μονάδες
 - Ακριβολογία – επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου 5 μονάδες
 - Ύφος ανάλογο του κειμενικού είδους) 2 μονάδες
- (Από τις δυο μονάδες του ύφους η μια δίνεται για την προσφώνηση και επιφώνηση)

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

(4 μονάδες)

Ορθή χρήση γραμματικών κανόνων. Για κάθε 5 ορθογραφικά / γραμματικά λάθη αφαιρείται 1 μονάδα.

Να μελετήσετε τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν:

Δ1. Οδυσσέας Ελύτης, «Τα Πάθη, Ψαλμός Β», Το Άξιον Εστί

ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ μού έδωσαν ελληνική·
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου.

Εκεί σπάροι και πέρκες
 ανεμόδαρτα ρήματα
ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια
 όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε
σφουγγάρια, μέδουσες
 με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων
όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Εκεί ρόδια, κυδώνια
 θεοί μελαχρινοί, θείοι κι εξάδελφοι
το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια·
 και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
λυγαριά και σχίνο
 σπάρτο και πιπερόριζα
με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων,
 ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα - πρώτα Δόξα Σοι.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα - πρώτα Δόξα Σοι!
 Εκεί δάφνες και βάγια
θυμιατό και λιβάνισμα
 τις πάλες ευλογώντας και τα καριοφίλια,
στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα
 κνίσες, τσουγκρίσματα
και Χριστός Ανέστη
 με τα πρώτα συμπάρα των Ελλήνων.
Αγάπες μυστικές με τα πρώτα λόγια του Ύμνου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα λόγια του Ύμνου!

Ερωτήσεις:

(α) Να εντοπίσετε και να αναπτύξετε τους στίχους με τους οποίους ο ποιητής διατυπώνει την πίστη του στην αδιάσπαστη συνέχεια της ελληνικής γλώσσας.

(μονάδες 6)

Στο ποίημα δίνονται καθοριστικές στιγμές του ελληνισμού και επισημαίνονται στοιχεία που καθορίζουν την ελληνική γλώσσα και τους παράγοντες που τη διαμόρφωσαν.

- "Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου"

Η αρχαία κληρονομιά – Όμηρος. Στοιχεία μυθολογικά (Σειρήνες). Η δήλωση της καταγωγής,

- "Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα - πρώτα Δόξα Σοι!"

Η βυζαντινή κληρονομιά- σύνδεση με τον αρχαίο ελληνισμό και το νεότερο. Κατάφαση της Ορθοδοξίας. Σύνδεση με τη βυζαντινή υμνογραφία.

- "Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα λόγια του Ύμνου! "

Νεοελληνικός πολιτισμός. Νεοελληνική παράδοση και φυσιογνωμία. Χριστιανισμός. Αγώνες του νέου ελληνισμού. Γλώσσα και ελευθερία. Σολωμική ποίηση (Ύμνος)

(β) Να γράψετε δύο εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο Οδυσσεάς Ελύτης στο πιο πάνω ποίημα, αναφέροντας τους σχετικούς στίχους.

(μονάδες 2)

Εκφραστικά μέσα:

- παρήχηση του **ρ/ π** στους στίχους:
 - Εκεί σπάρτοι και πέρκες
 - ανεμόδαρτα ρήματα
 - με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων
 - όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
 - με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων,
- επανάληψη στους στίχους:
 - Εκεί σπάρτοι και πέρκες
 - Εκεί ρόδια, κυδώνια
 - Εκεί δάφνες και βάγια
- εικόνες οπτικές στους στίχους:
 - το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια·
 - Εκεί σπάρτοι και πέρκες
ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια
όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε
σφουγγάρια, μέδουσες
με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων
- εικόνες ακουστικές στους στίχους:
 - με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων,
 - ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα - πρώτα Δόξα Σοι.
- εικόνες οσφρητικές στους στίχους:
 - και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
λυγαριά και σχίνο
σπάρτο και πιπερόριζα
 - θυμιατό και λιβάνισμα
 - κνίσες
- επίθετα
 - ανεμόδαρτα ρήματα, όστρακα ρόδινα.

- μεταφορά - όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε
- με τα πρώτα μαύρα ρίγη

- ηχοποιητικές λέξεις
- πιπίσματα των σπίνων

Δ2 I. Μάριος Χάκκας, «Το ψαράκι της γυάλας»

Έκανε ένα μεγάλο κύκλο μακριά απ' το κέντρο. Πέρασε Βύρωνα, Δάφνη κι έπεσε στην Καλλιθέα. Ήταν μια καλή άσκηση. Είχε καιρό να περπατήσει τόσο πολύ. Κι ήταν ένα φωτεινό πρωινό, λες επί τούτου φτιαγμένο για ένα μεγάλο περίπατο. Ασυναίσθητα άρχισε να τσιμπάει τη γωνιά της φρατζόλας, ενώ ταυτόχρονα του 'ρθανε αισιόδοξες σκέψεις: «Μπα, δεν κρατάει για πολύ αυτή η κατάσταση. Όπου να 'ναι θα πέσουν».

Τώρα όποιος θα 'θελε να φιλοκοσκινίσει αυτό το απόφθεγμα θα παρατηρούσε ότι η αοριστία της πρώτης πρότασης συνεχίζεται μέσα στη δεύτερη κι αυτό οφείλεται στη χρησιμοποίηση τρίτου προσώπου. Βέβαια, η χρήση πρώτου προσώπου και μάλιστα ενικού αριθμού στη συγκεκριμένη περίπτωση, θέλει καρδιά και προσωπική προπαρασκευή για τέτοιο ενδεχόμενο.

«Πώς θα πέσουν;» άκουσε μια φωνή μέσα του, «όπως τα ώριμα φρούτα από μόνα τους ή τινάζοντας το δέντρο γερά;». «Θα τους ρίξει ο λαός», διόρθωσε πικραμένος λιγάκι, γιατί ήτανε δεδομένο ότι θεωρούσε τον εαυτό του ένα μ' αυτό το λαό κι επομένως δεν έβγαζε την ουρά του απ' έξω. Ναι, αλλά τότε, έπρεπε να κινηθεί προς το κέντρο εκεί που μπορούσε να διαδραματιστούν γεγονότα, να συμμετάσχει σ' αυτά ή μήπως πίστευε στη θεωρία της πρωτοπορίας (τα στελέχη χρειάζονται) κι έπρεπε να φυλαχτεί;

«Δεν μπορώ», σκέφτηκε, «προς το κέντρο δεν πάνε τα πόδια μου. Όσο κι αν το βλέπω σωστό, μου είναι αδύνατο. Ας ενεργήσουν οι άλλοι, ας κατεβούνε στο κέντρο οι νέοι».

II. Μανόλης Αναγνωστάκης, «Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.»

Στην οδό Αιγύπτου-πρώτη πάροδος δεξιά

Τώρα υψώνεται το μέγαρο της Τράπεζας Συναλλαγών

Τουριστικά γραφεία και πρακτορεία μεταναστεύσεως.

Και τα παιδάκια δεν μπορούνε πια να παίξουνε από
τα τόσα τροχοφόρα που περνούνε.

Άλλωστε τα παιδιά μεγάλωσαν, ο καιρός εκείνος πέρασε που ξέρατε

Τώρα πια δε γελούν, δεν ψιθυρίζουν μυστικά, δεν εμπιστεύονται,

Όσα επιζήσαν, εννοείται, γιατί ήρθανε βαριές αρρώστιες από τότε

Πλημμύρες, καταποντισμοί, σεισμοί, θωρακισμένοι στρατιώτες,

Θυμούνται τα λόγια του πατέρα: εσύ θα γνωρίσεις καλύτερες μέρες

Δεν έχει σημασία τελικά αν δεν τις γνώρισαν, λένε το μάθημα

οι ίδιοι στα παιδιά τους

Ελπίζοντας πως κάποτε θα σταματήσει η αλυσίδα

Ίσως στα παιδιά των παιδιών τους ή στα παιδιά των παιδιών

των παιδιών τους.

Προς το παρόν, στον παλιό δρόμο που λέγαμε, υψώνεται

η Τράπεζα Συναλλαγών

-εγώ συναλλάσσομαι, εσύ συναλλάσσεσαι, αυτός συναλλάσσεται-

Τουριστικά γραφεία και πρακτορεία μεταναστεύσεως

-εμείς μεταναστεύουμε, εσείς μεταναστεύετε, αυτοί μεταναστεύουν-

Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει, έλεγε κι ο Ποιητής
Η Ελλάδα με τα ωραία νησιά, τα ωραία γραφεία,
τις ωραίες εκκλησιές
Η Ελλάς των Ελλήνων.

Ερωτήσεις:

- (α) «Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει, έλεγε κι ο Ποιητής
Η Ελλάδα με τα ωραία νησιά, τα ωραία γραφεία,
τις ωραίες εκκλησιές
Η Ελλάς των Ελλήνων».

Να σχολιάσετε τη στάση του ποιητή απέναντι στην πολιτική κατάσταση της εποχής, όπως διαφαίνεται στο πιο πάνω απόσπασμα.

(μονάδες 6)

Στον πρώτο στίχο – παραθέτοντας το στίχο του Σεφέρη - ο ποιητής εκφράζει την πίκρα, την απογοήτευση, τη διαμαρτυρία του, την αρνητική εντέλει διάθεσή του απέναντι στη Χούντα. Με τους επόμενους στίχους σαρκάζει – ειρωνεύεται αφενός τους τρόπους καταστολής των πολιτικών ελευθεριών (νησιά – τόποι εξορίας), αφετέρου τους χώρους άσκησης εξουσίας και προδοτικής συναλλαγής (ωραία γραφεία). Τέλος (με τις ωραίες εκκλησιές) ο ποιητής υπονοεί τη συνεργασία της τότε εκκλησίας με τη δικτατορία. Συμπερασματικά χρησιμοποιεί συντομευμένο το σύνθημα των συνταγματαρχών (Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών) ειρωνευόμενος τη χρήση αυτών των ιδανικών από τους Χουντικούς αλλά και το γεγονός ότι αυτή η Ελλάδα δεν ανήκει πια στους Έλληνες.

- (β) Να περιγράψετε την παραίτηση και την αλλοτρίωση του ελληνικού λαού σε ατομικό και σε συλλογικό επίπεδο, όπως αυτή διαγράφεται στο απόσπασμα από το «Ψαράκι της γυάλας» και στο ποίημα «Θεσσαλονίκη, Μέρης του 1969 μ.Χ.».

(μονάδες 8)

Παραίτηση και αλλοτρίωση του ελληνικού λαού σε ατομικό επίπεδο - "Ψαράκι της γυάλας".

- "... μακριά απ' το κέντρο". Ο ήρωας απομακρύνεται από την καρδιά των γεγονότων.
- "μπα, ... θα πέσουν". Εθελουφλεί και αυτοδικαιολογείται με την δήθεν πεποίθησή τους για την πτώση της Χούντας
- "...η αοριστία... τρίτου προσώπου". Αόριστες διατυπώσεις του ήρωα καθώς και χρήση του τρίτου πληθυντικού προσώπου.
- "...θέλει καρδιά...ενδεχόμενο". Έλλειψη θάρρους και παραίτηση του ήρωα.
- "Θα τους ρίξει ο λαός" αποποιείται της προσωπικής ευθύνης.
- "(Τα στελέχη χρειάζονται)". Υπεκφεύγει με τη δικαιολογία ότι η ηγεσία του αντιδικτατορικού αγώνα είναι απαραίτητη και πρέπει να φυλαχτεί.

- "Άς ενεργήσουν...οι νέοι". Προβάλλει την ηλικία για να δικαιολογήσει την έλλειψη αγωνιστικότητας και την παραίτηση.

Παραίτηση και αλλοτρίωση του ελληνικού λαού σε συλλογικό επίπεδο - "Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ."

- "Τώρα υψώνεται...μεταναστεύσεως". Εμπορευματοποίηση-αλλοτρίωση. Συναλλαγή τόσο οικονομική όσο και με την εξουσία. Συνέπεια του νέου αυτού τρόπου ζωής, που προέρχεται κατά βάση από την πολιτική κατάσταση, είναι η μετανάστευση.

- "Και τα παιδάκια...δεν εμπιστεύονται". Συνέπεια του νέου τρόπου ζωής η καταστρατήγηση των ανθρώπινων σχέσεων (έλλειψη εμπιστοσύνης, μελαγχολία, αποξένωση, διάψευση των ελπίδων, απογοήτευση). Ενδεχομένως και η καταστρατήγηση της ίδιας της ζωής.

- "...λένε το μάθημα...των παιδιών του". Ενδέχεται να δηλώνεται εδώ μια στάση παραίτησης. Με τη μεταφορά της ελπίδας στο απώτατο μέλλον.

- "-εγώ συναλλάσσομαι...μεταναστεύουν-". Η παραίτηση – αλλοτρίωση δηλώνεται χάρη στην έμφαση (επανάληψη) των ρημάτων, σε ατομικό επίπεδο με τον ενικό, σε συλλογικό με τον πληθυντικό (αγοραπωλησίες, κατολίσθηση αξιών, αναγκαστική μετανάστευση).

Σημείωση : Αν ο μαθητής αναφέρει τρία σημεία για κάθε επίπεδο και τα εξηγήσει ικανοποιητικά, παίρνει 8 μονάδες.

Δ3. Δημήτρης Χατζής, Το διπλό βιβλίο

Και γύρισε ο Σκουρογιάννης εκεί. Έτσι που το 'χε τάξει στον εαυτό του. Αυτό το Ντομπρίνοβο είχαν το στήριγμα της καρδιάς του στα χρόνια της ξενιτιάς, είχαν το τέρμα του μακρινού ταξιδιού του – κ' η ανταμοιβή του μαζί. Τα μεγάλα βουνά της πατρίδας ερχόνταν και ξαναρχόνταν στην ερημία του ξένου του τόπου, σκεπάζοντας με την αχλή τη γαλάζια τους την καταχνιά της βορινής πολιτείας. Και το βράδυ πάλι, καθώς έκλεινε αποσταμένος τα μάτια του, το ξερό, μονότονο όλη μέρα κροτάλισμα των σιδερικών που βούιζε ακόμα στ' αυτιά του σκεπαζότανε σιγά-σιγά από κείνο το γνώριμο, το βαθύ τους ανάσασμα των χιλιάδων και χιλιάδων πεύκων κ' έλατων στον Πίνδο, -εκεί, σε κείνον τον τόπο, που 'ταν ο τόπος του, όσο δεν ήτανε κανενός- κι αποκοιμότανε μέσα σ' αυτό.

[...] Και δεν το λέει. Από τις πρώτες μέρες ακόμα αρχίζει να νιώθει πως κάπως είναι και κάπως δεν είναι μαζί με τους άλλους. Κάτι του λείπει για να 'ναι μαζί τους, για να 'ναι απ' αυτούς. Ο συγγραφέας μας να 'ταν εδώ, θα μπορούσε να 'λεγε πως αυτός απόμεινε όλα τα χρόνια της Γερμανίας Ντομπρινοβίτης, οι άλλοι δεν είναι τίποτα πια, από πουθενά δεν είναι. Όπου βρεθούνε, μόλις βρεθούνε, θ' αρχίσουν σε λίγο και λένε πάλι για τις δουλειές τους, για τα λεφτά τους, τα μαγαζιά τους, τα πράματα, μηχανήματα, χτήματα που αγόρασαν, που θ' αγοράσουν. Αν είχαν εδώ κανέναν Μπρουσάκης, Σαββίδης, Γιαννόπουλος, από κείνους τους φιλόσοφους του ελληνικού καφενείου, θα 'χε πάλι τη σοφή την εξήγησή του -κοινωνία της κατανάλωσης και το ξερίζωμα, την αλλοτρίωση των ανθρώπων και τ' άλλα που λέγανε.

Ερωτήσεις:

- (α) Να συγκρίνετε τα συναισθήματα που βιώνει ο Σκουρογιάννης κατά την παραμονή του στη Γερμανία με εκείνα που του γεννά η επιστροφή του στην πατρίδα.
(μονάδες 6)

Κατά την εικοσαετή παραμονή του στη Γερμανία, ο Σκουρογιάννης παραμένει αποξενωμένος, απομονωμένος και τίποτα δεν τον συνδέει με τη Στουτγκάρτη, όπως φαίνεται στις φράσεις: "ερημία του ξένου του τόπου", "καταχνιά της βορινής πολιτείας".

Εξουθενωμένος ("αποσταμένος") από τη μονότονη και την κοπιαστική εργασία ("μονότονο κροτάλισμα σιδερικών"), νοσταλγεί την πατρίδα του. Η νοσταλγία είναι εμφανής στις φράσεις "το Ντομπρίνοβο ήταν το στήριγμα της καρδιάς του... μαζί" και "Τα μεγάλα βουνά της πατρίδας ... της βορινής πολιτείας."

Όταν επιστρέφει στην πατρίδα ο Σκουρογιάννης, γρήγορα απογοητεύεται, γιατί διαπιστώνει ότι οι συμπατριώτες του έχασαν την αυθεντικότητά τους ("ο συγγραφέας μας ... από πουθενά δεν είναι"). Η επιστροφή του δεν επαληθεύει τις προσδοκίες του, νιώθει κι εδώ ξένος. Αδυνατεί να επικοινωνήσει με αυτούς και βιώνει ξανά την απομόνωση ("από τις πρώτες μέρες ... δεν είναι"). Επομένως, αισθάνεται πικραμένος και απογοητευμένος, γιατί τώρα το Ντομπρίνοβο δεν είναι όπως ο ίδιος το φανταζόταν.

- (β) Να αιτιολογήσετε τον τίτλο του μυθιστορήματος με βάση το περιεχόμενό του (να αναφέρετε δύο λόγους).
(μονάδες 2)

Αναμένεται από τους μαθητές να αναφέρουν δύο από τους πιο κάτω λόγους:

- διπλή αφήγηση (δύο οι κύριοι αφηγητές, ο Κώστας και ο συγγραφέας)
- σχήμα γνώσης-άγνοιας (πρβλ. 1^ο με 7^ο κεφάλαιο)
- ρεαλιστική παρουσίαση καταστάσεων vs μεταφορική σημασία περιστατικών
- βιβλίο που δεν συμπληρώνεται – βιβλίο που αναμένεται να γραφεί
- διπλή ζωή Αναστασίας (φανταστική / εσωτερική ζωή-ζωή μαζί με τους άλλους)
- "γερμανικά" κεφάλαια - "ελληνικά" κεφάλαια
- αντιθέσεις: κέντρο-περιφέρεια, αστική-επαρχιακή κοινωνία, παρελθόν-παρόν, φανταστική-πραγματική πατρίδα

--ΤΕΛΟΣ--